List 3.

NOVICE

Tečaj XLV.

gospodarske, obrtniške in národne.

Izhajajo vsako sredo po celi pôli. Veljajo v tiskarnici jemane za celo leto 3 gold. 40 kr., za pol leta 1 gold, 70 kr., za četrt leta 90 kr., pošiljane po pošti pa za celo leto 4 gold., za pol leta 2 gold. 10 kr., za četrt leta 1 gold. 10 kr.

V Ljubljani 19. januarija 1887.

Obseg: Vzorna kipelna in vinska klet. — Izpeljevanje in raztroševanje gnoja po zimi. — Uradne vesti c. kr. kmetijske družbe kranjske. — Gospodarske novice.. — Vprašanja in odgovori. — Zemlje- in narodopisni obrazi. — Naši dopisi. — Novičar.

Gospodarske stvari.

Vzorna kipelna in vinska klet.

(Po spisu, ki ga je izdala c. kr. kmetijska družba na Dunaji in katerega je sestavil Julij Jablanczy, potovalni učitelj za vinarstvo na Dólenjeavstrijskem.)

Dobra kipelna in vinska klet sta važna pogoja za prirejanje dobrega vina. Izvzemši vipavske, kraške in goriške vinogradnike imajo vsi drugi naši slovenski vinogradniki svoje kleti precej pri vinogradu in oddaljene od vasi, oziroma od doma. Te kleti, „zidanice“ imenovane, pa z malimi izjemami ne zadostujejo; po zimi so premrzle, poletí pa pregorke. Kot kipelne kleti so še za rabo, kot vinske kleti pa niso za nič, ker vsaka vremenska sprememba takoj vpliva na vino, ki je v njih shranjeno. V naslednjem podamo popis, v prilogi pa načrt vzorne kipelne in vinske kleti, kateri načrt je sestavil in popisal, kakor smo že v nadpisu povedali, Julij Jablanczy.

Vse nedostatke pri prirejevanji vina, koje provzroči slaba klet, odpraviti je mogoče, ako zidamo ali prezidamo klet po vzornem načrtu, ki je temu listu pridejan.

Pod. V. priloge je temeljni načrt kipelne vinske kleti. Tla kipelne kleti *g*, *i* so nekoliko nižja kot cesta pred kletjo. Prostor *g* je za stiskalnico (prešo), v katerega je železna stiskalnica *h* postavljena, ali pa tudi kar navadna domača. Prostor *i*, ki je od stiskalničnega prostora ločen z zidom, ki je pol opeke debel, je prava kipelna klet. Ta prostor je določen za kipenje vina ter gre va-nj 50 do 100 hektol. vina.

V kipelno klet je postavljena majhna železna pečica *j*, ki je z zidanim plaščem obdana, da preveč ne žarí. Ob mrzlem vremenu za časa trgatve hitro zgrejemo kipelno klet do primerne toplote na 15 do 16° C., katera toplota je neobhodno potrebna, da mošt dobro in hitro pokipi (povré). Kipelno klet greti o mrzlem vremenu za časa kipenja posebno priporočamo Dolenjcem in Štajercem.

Za zračenje kipelne kleti služita odduška (pod. V, *o*, *o*), katera je mogoče po potrebi zapirati in odpirati. Zračenje je potrebno, da se odstrani oglikova kislina (dušljiv zrak), ki se dela pri kipenju. Ravno temu namenu služi tudi oddušek *k*, v steni tikoma dimnika imenovane peči. Uhod v ta oddušek je 20 centimetrov nad tlami kipelne kleti, oglikovo kislino pa odvoduje skozi ta oddušek streho.

Prepih skozi ta oddušnik je močneji, ker je tikoma gorkega dimnika, kajti zgreti zrak je lažji, gré hitro na kvišku in potegne za seboj oglikovo kislino.

l, *l* (pod. V.) ste okni v čelu poslopja (pod. II.), skozi kateri dobijo prostor za stiskalnico in kipelna klet svojo luč. Odprtine v zidu stiskalničnega prostora *o'*, *o'* so tudi oddušniki.

Pod. I. je kipelna klet risana v počeznem preseku. Ako je mlado vino v glavnem dokipelo, potoči se v klet *q* (pod. V.), ki je prava vinska klet. To delo se dá s *x* srkalnico (pumpo) in s primernimi kavčukovimi cevmi najhitreje izvršiti. Gledati moramo, da pride mlado vino pri pretakanji dovelj v dotiko z zrakom, ker se potem hitro čisti. Zato naj pa vino poprej teče skoz pipo v podstavljeno posodo in iz te posode pretakamo ga v vinsko klet.

Oprava vinske kleti je sledeča: Vrata (pod IV in V., *p*) ločijo kipelno klet od vinske, zato pa je v zadnji enakomerna toplota (11 do 13° C.). Skušnja uči, da premenjava toplote ovira godenje vina te slabi njegovo kakovost.

Načrt kaže, da je klet tako prirejena, da stoji na vsaki strani vrsta sodov, po sredi je pa širok

hodnik. Tako klet mogoče je z enim pogledom pregledati; vsa kletarska opravila, kakor pretakanje, polnenje in čiščenje sodov je lahko v nji izvrševati.

Tla kleti so tlakana z opeko ali s kamnitimi ploščami. Opeka je boljša, rabiti je pa pri tlakanji cement. Hodnik po sredi naj je nekoliko izbuhnen, to je, sedlan, da se vsa mokrota lahko odteče. Tak tlak se lahko izplakne ter klet sploh lepa in snažna obdrži.

Za zračenje kleti služi ne preozek oddušnik (pod. IV. in V. *r*), ki je narejen ali iz desk ali pa še bolje iz lončenih cevi.

Klet je razsvetliti s petrolejno svetilnico, ki je obešena na stropu (pod. V., *t*), ne pa z lojeno svečo, katera vse ponesnaži.

Pod. IV. je kipelna in vinska klet risana po preseku *c d*.

Vsa vrata narejena so na dva stežaja, zato, da je delo, posebno pa prenašanje posode olajšano. Kdor se stroškov ne boji, naj pa vrata na tir naredi, ker taka se kar na stran potisnejo in ob steni nič prostora ne vzamejo.

Iz vzornega načrta je razvidno, da je vse zidovje iz opeke. Vinska klet je obokana. Streha krita je pa z opeko.

Pri sestavi tega vzornega načrta gledalo se je na razmere malega in srednjega posestnika. Cel načrt je pa tako prirejen, da je mogoče sedanje kleti po njem prezidati. Tam, kjer imajo navado, vinsko klet imeti pod kipelno ali pa pod hišo, lahko gledé na ta običaj načrt tako spremené. Vinska klet v tem vzornem načrtu je prostorna za 200 do 230 hektolitrov vina. Kedor pa svoje vino precej v prvem letu prodaja, pa vinsko klet za tretjino ali polovico lahko manjšo naredi.

Prav toplo priporočamo, ob priliki delati po tem vzornem načrtu, posebno bi pa vsaj jedno napravo priporočali, to je, na Dolenjskem in Štajerskem prepotrebno peč v kipelni kleti. To bi bil velik napredek v kletarstvu.

Ne zamolčimo, da so stroški takega zidanja precejšnji, a tudi živinorejec mora imeti primerne stavbe, ako hoče umno rediti živino. Prvi korak k izboljšanju našega vinarstva je umno ravnanje z vinom v kleti, k temu je pa treba primerno vrejene kleti.

Izpeljavanje in raztroševanje gnoja po zimi.

Spisal V. Rohrmann.

Marljivi poljedelec ne drži rok križem v zimskem času, marveč skrbi za prihodnjost in se vestno pripravlja na spomlad, ki ga pričakuje z obilim delom.

Da si zlajša poljedelec spomladansko pripravljanje in obdelovanje polja za setev, si z največjo koristjo svoje njive, na katerih ne prideluje ozimine, še pred zimo, toraj uže v jeseni preorje in pusti v surovih brazdah prezimiti; se nadalje preskrbi v zimskem času s potrebnimi in dobrimi semeni; si pripravi in uredi potrebno poljsko in drugo orodje.

Ravno tako mora biti pa tudi skrb umnega poljedelca v tem času, da zvozi hlevski gnoj, ko je na gnojišču dozorel in postal godán, na svoje njive, katere mora za jarino, korenstvo itd. pognojiti in katere do sedaj ni mogel, ker je bila jesen morda prekratka ali vreme neugodno, ali ker ni imel gnoja ali je bil obložen z drugim, bolj nujnim delom.

Na take njive je dobro gnoj po zimi voziti, ko nimamo druzega dela. S tem si zlajšamo izdatno pomladansko setev in izkoristimo bolje krmo, ker nam živina dela.

Vprašanje le nastane: „kako pa naj ravnamo z gnojem na polji po zimi, da se ga nam nič ne zgubi?“

Če je zima snežena in je dober senivec, naj se ne zamudi ugodne prilike in gnoj na polje v velike kupe navozi, ki se s zemljo pokrijejo, da ne zgubava gnoj svoje moči ali redilnosti. Ti kupi gnoja se potem na spomlad, predno se njiva za setev orje, v manjše kupice razpeljejo, gnoj dobro in enakomerno raztrosi in podorje.

Če pa polja ne pokriva snežena odeja ali vsaj nobena posebna in je zemlja zmrznjena, se lahko gnoj tudi takoj in ob enem — in to še posebno na preoranem polji — v male kupice razvozi in takoj lepo enakomerno raztrosi.

Le, kjer polje preveč visi, zgubi lahko precej redilnosti tako raztrošen gnoj s tem, da ga izpere močna deževna voda, ki se odteka. Ravno tako bi ne bilo svetovati, gnoj na njivah, ki so preraščena s pirnico (tudi perenka ali raba) in so zeló mokrotna, pozimi razpeljavati in raztrositi, ker bi se že tako prenadležna in škodljiva pirnica še bolj zaplodila in množila. Tudi snežena voda bi znala škodovati, če smo gnoj po strnišču, toraj do nerazoránem polji raztrosili in to tem bolj, čem bolj viseča je lega polja, čem lažje bi se toraj odplavile gnojilne tvarine. Sicer pa na surove brazde pri zmrznjeni zemlji in ravnem polji v zimskem času raztrošen gnoj ne trpi znatne škode.

Najbolj pametno in vspešno toraj ravnamo, če gnoj po zimi le na uže v jeseni preorano polje, toraj na surove brazde izvozimo, raztrosimo, in kakor hitro mogoče v zgodnji spomladi podorjemo.

Tako gnojenje je priporočljivo, če nam na pr. ni bilo mogoče v jeseni gnoja za krompir podorati. Prav je, da mi na tako polje, katero smo pa na

priliko za peso ali krompir v jeseni globokejše preorali in v surovih brazdah prezimiti pustili, med zimo gnoja napeljemo in hitro v zgodnji spomladi podorjemo.

Povedano sem praktično izkusil za časa mojega službovanja na Českem, kjer je tako ravnanje blizo splošno in povsod na naprednih kmetijah.

Uradne vesti c. kr. kmetijske družbe kranjske.

Seja glavnega odbora dné 9. januarija 1887.

Seji predseduje gosp. G. grof Thurn, družbeni predsednik, navzoči so gosp. podpredsednik Jos. Fr. Seunig in odborniki gg. Kastelic, Murnik, Povše, Robič, Witschl, dr. pl. Wurzbach in tajnik gospod G. Pirc.

Po predlogu odseka za splošne stvari sklene glavni odbor izdajati „Kmetovalca“ v l. 1887. na celi poli ter sprejemati tudi inserate. Prvo številko „Kmetovalca“ z vabilom na naročbo priložti je več slovenskim listom kot prilogo.

Po nasvetu tajnika izda družba v svoji zalogi uzorne načrte kmetijskih stavb.

Poročilo o izpitih na družbeni podkovski šoli glavni odbor na znanje vzame.

Poddružnici v Novem mestu odpusti se njen dolg. Na predlog ravno te poddružnice sklene glavni odbor prositi za pomnožitev ustanov za šolo v Grmu in za podporo za zimske vinarske tečaje.

Poročilo o prvem občnem zboru logaške poddružnice vzame glavni odbor z veseljem na znanje.

Poddružnica v Boštanji namerava osnovati sadjarsko društvo in poroča to odboru. Odboru ni mogoče k shodu, ki je v ta namen 16. t. m. sklican, poslati svojega tajnika, a obljubi poddružnici vsestranske podpore.

Tajnik poroča, da so došle jako ugodne ponudbe za krmensko slamo, a treba jim je odpovedati, ker ni došlo prav nič poročil.

Na shodu avstrijskih gozdarjev na Dunaji 28. svečana t. l. zastopal bode družbo gosp. odbornik in državni poslanec dr. Jos. Poklukar. Ker gosp. dr. Poklukar ni navzoč v seji, zato naprosi se ga pismeno.

Gospodarjem v Šentvidu nad Ljubljano dá se brezplačno nekaj iztisov knjižice „Mlekarstvo“.

Tajnik Pirc poroča o porabi mlekarske subvencije.

Odbornik gospod Povše poroča o ustanovitvi „Mlekarske zadruge“ v Ljubljani, ter predlaga, da se glavni odbor v principu izreče za to, da se osnujejo v Ljubljani mlekarski tečaji, po deželi pa mlekarske zadruge, ki bodo v zvezi z ljubljansko.

Glavni odbor temu pritrdi in prosi g. Povšeta, da izdela o tem poročilo.

Glavni odbor sprejme 59 novih udov, (kojih imena pa prihodnjič prijavimo, ker nam prostora primanjkuje. *Vred.*)

Gospodarske novice.

* **10.000 gold. za varstvo nižjeavstrijskega vinarstva pred poginom** vsled uničevanja trsovja po trtni uši dovolil je za l. 1887. nižjeavstrijski deželni zbor v svojem letošnjem zasedanju. Denar bodo porabili za nakup ameriških trt, za okrajne trtnice in za tečaje, v kojih bodo poučevali vincarje o izgoji in cepljenju ameriških trt. Enako postopanje naj odločno tirjajo tudi posestniki kranjskih 18.000 oralov vinogradov od deželnega zbora, drugače pripetilo se jim bode, da bode prepozno in godilo se jim bode, kakor onim ogerskim vinogradarjem, ki so živeli le od vinogradov, katere jim je pa sedaj trtna uš uničila, da sedaj, ko bi radi obsadili svoje vinograde z ameriškimi trtami, pa teh trt ni dovolj ali pa je eksekutor uže pobral vse imetje, da sploh nimajo kam trt saditi. Trtna uš uničila bode vse domače trte na Dolenjskem, nadomestujte jih z ameriškimi ob pravem času, kajti na Dolenjskem ni življenja brez trte!

* **Belanska goved**, kojo je kmetijska družba z najboljšim vspehom po Gorenjskem razširila, zadobiva vedno večjo veljavo Mlekarji, ki mleko na Dunaj prodajajo, v novejšem času največ to goved držijo, ker dajejo krave te pasme 2100—3000 litrov izvrstnega mleka na leto.

Vprašanja in odgovori.

Vprašanje 4. Jaz denem večkrat vino v buteljke, jih zapečatim, a to se mi nikdar tako lepo ne posreči, kakor so zapečatene kupljene buteljke. (P. R. v G.)

Odgovor: Buteljke zapečatite tako-le in zadovoljni bodete z uspehom: Snažen, še bolje nov lonček napolnite, a ne do vrha, z razdrobljenim pečatnim voskom. Lonček pristavite k ognju, da se vosek raztopi. Pridenite potem nekoliko špirita, da je raztopljen vosek bolj redek. Vrat zamašene steklenice utaknite v tekoč pečatni vosek, enkrat buteljko zasukajte in vun jo potegnite. Ko je vosek uže nekoliko trd, pritisnite na vrh steklenice Vašoj pečat in delo je končano. Lonček z neporabljenim voskom ~~pribranite pa za prihodnjo tako delo~~ pa vržite proč, ker pregrét vosek se steklenice nič več more prijeti. Če imate dosti denarja, pa napolnjujte novih steklenic — žrtvujte se to malo za nov lonček .. in pa

Zemljepisni in narodopisni obrazi.

Nabral Fr. Jaroslav.

49.

Razdobja obrazovanosti.

(Konec.)

Za podpisovanje svojega imena so imeli tudi priprave, kakoršne rabijo naši odpravniki. No, vendar si niso znali dalje pomagati, mučili so se z navadnim prepisovanjem.

Zbog tega so imeli Rimci prepisovalnice, v katerih so na veliko prepisovali dela slavnih učenjakov. Take prepisovalnice ustanavljali so knjigotržci, nastavili so po petdeset, po sto in tudi več pisarjev, s kratka, kolikor jih je potreba bilo, da so dobili potrebno število prepisov. Pisarji so sedeli za mizo v kaki veči dvorani, a eden je stal na povišanem mestu, čital na glas rokopis, in pisarji so za njim pisali, dokler ni bilo celo delo prepisano. Ker je bilo v Rimu mnogo takih knjigotržnic, zadostovale so vsem takratnim potrebam. Koliko je bilo takih spisanih knjig, vzlasti na Grškem, moremo presoditi po tem, če pomislimo, da so Grki imeli nad 30.000 igrokazov, žalostnih in veselih, in od tega množtva ostalo nam je samo okolu 59 igrokazov, ostali so konec vzeli. Nič bolje se ni godilo drugim strokam književnosti. Do malega vse je propadlo; do nas so dospeli samo ostanki ogromne grške književnosti, in vendar se moramo čuditi, da se je vsaj toliko otelo pogubi. Kedar so se pomehkužili Grki in za njimi Rimci, padli so s svoje višine, in pridrli so koj divji narodi, da se polasté ostaline tega umirajočega bolnika, in nekedaj cvetoča južna Evropa spremenila se je v žalostne razvaline. Črna noč se je vlegla na ognjišče nauka in umetnosti, prosvete in obrazovanosti, trajala je več stoletij, in nazivamo jo „selitev narodov“. Plod njen je bil obče barbarstvo. Znanost in umetnost ste našli utočišče samo po samostanih, kajti na toliko je bilo neznanstvo prevzelo takratni svet, da razen duhovnikov je malokateri znal čitati in pisati. Duhovniki so morali spisovati ne samo cerkvene, nego tudi posvetne spise, ne samo sveto pismo, nego tudi državne zakone. Zato so za one dobe vladarji izbirali svoje kancelarje in pisarje med duhovenstvom, in ogerski primas ima še dandanes naslov „véliki kancelar Ogerske“.

Da so si ostanki stare klasiške književnosti oteli pogube, na tem se imamo največ zahvaliti samostanom srednjega veka. Toda za širjenje klasiške učenosti so oni le male skrbeli, to tudi ni bil njih poglavitni posel. Ob vsem tem pa so bili ondaj samostani gotovo edina zavetja pisanja knjig, kajti oni so edini umeli, eno in drugo prav ceniti. Zato so radi in marljivo prepisovali knjige, vzlasti bogoslovna in nabožna dela. Eni so prepisovali dela, katerih samostanska knjižnica še ni imela, drugi so prepisovali za kratek čas, še drugi zato, ker jim je bilo naloženo za pokoro, pa tudi zaradi dobička so prepisovali, ker so se rokopisi drago prodajali. Dosti pa je bilo tudi takih, kateri so z gole ljubezni do naukov in knjig rokopise prepisovali. Zato je imel samostan posebno pisarno, kjer so tudi marljivi redovniki do kasne noči sedeli in pisali. Mnogi so se izurili tako dobro, da se še dan danes čudimo krasoti njihovega pisanja. Prepisovanje se je ondaj smatralo kot delo Bogu dopadljivo, zato je ta posel mnogim redovom bil pravilo.

Navadno so redovniki posel prepisovanja med seboj razdelili; eni so pisali samo tekst, drugi so slikali početne črke, lepšali rob s slikami, popravljali prepisano itd. Zato so bili tako olepotičeni rokopisi zeló draga roba, katero so mogli kupovati samo vladarji in bogati zavodi. Ali to kupovanje je bilo več potov bolj za gizdo in baharijo, kakor za uporabo. Da-si je bilo ob času najhujše duševne tmine poedinih učenjakov, narod sam in tudi plemstvo njegovo bilo je surovo in popolnoma neuko, ni znalo ne čitati ne pisati. Tudi glasovita pesnika nemška Wolfram von Eschenbach in Ulrich von Lichtenstein, da-si gosposkega rodú, nista znala čitati in pisati, kakor postavim srbski slepi pevci. Imela sta toraj posebne pisarje, kateri so zapisovali, kar sta njihova gospodarja spevala.

Malo po malem se je počelo daniti na evropskem duševnem polju, in to uže konec enajstega stoletja. Osobito redovniki sv. Benedikta so si nabrali velikih zaslug v tistem času in še poznejše. Najbistrejše glave so se oglašale pri njih za sprejetje. Križarji, vračajoč se z vzhoda, kjer so mnogo tega videli in se naučili, začeli so domá znanje širiti. Trgovina, ki se je vsled križanskih vojsk z vzhodom vnela, obogatila je mnoga mesta, in z bogastvom prišlo je tudi veselje do učenja. Za njegovo gojenje so ustanavljali vseučilišča, najpreje na Italijanskem, potem na Francoskem in Angleškem, 1348. leta v Pragi, 1365. leta v Beču itd. Učenjaki so začeli stare klasike čitati, tolmačiti in priporočati kot najbolja sredstvo obrazovanja in prosvete. Surovo junaštvo in moč so nehali poveličevati koj največo diko moževsko, vzlasti po tem, ko je bil izumljen smodnik, ki je napravil popoln prevrat v vojskovanju.

(Konec prihodnjič.)

Mnogovrstne novice.

* **Zmrznjena skopuha.** V Filadelfiji našli so nedavno dva skopuha, katerih eden je bil milijonar, zmrznjena v lastnem stanovanji. Našli so pri njih veliko gotovine, velike svote v vrednostnih papirjih in klet napolnjeno z ogljem. Mrliča zasledili so ljudje še le tri dni po njegovi smrti.

Iz deželnega zbora.

XI. seja 15. januarija.

Pri tem zborovanju bilo je na dnevnem redu 13 deloma jako važnih predmetov, katerih se je pa rešilo samo 6 prvih toček, namreč:

1. Branje zapisnika X. deželnozborske seje dné 12. januarija 1887.

2. Naznanila deželnozborskega predsedstva.

3. K prilogi 33. Ustno poročilo finančnega odseka o računskem zaključku deželnega zaklada za leto 1885.

4. K prilogi 13. Ustno poročilo finančnega odseka o računskem zaključku zemljiško-odveznega zaklada za leto 1885.

5. Priloga 56. Poročilo finančnega odseka o konečno veljavni uredbi najnižje dopuščene priklade na neposredne davke za zemljiško-odvezni zaklad.

6. K prilogi 36. Ustno poročilo finančnega odseka o pomanjkanji prostora v ljubljanski bolnišnici in blaznici.

Pri zadnji točki, ki zadeva razširjanje deželne norišnice, vnela se je živahna razprava, kakoršno zasluži važnost predloga. Poročal je o tej točki g. baron Schwegel, ki se je po vsem stavil na ono stališče, na katerem stojé zdravniki in ž njimi c. kr. vlada, in katera meri na to, da je dežela dolžna za bolnike preskrbeti toliko prostora, kolikor in kakošnega je treba po zahtevah zdravniških. Enako stališče zagovarjal je dr. vit. Bleiweis; dr. Vošnjak pa sicer v obče tem zahtevam ni ugovarjal, pač pa je ugovarjal temu, da dežela v tem oziru ni dosti storila. Še odločnejše pa se je vladinim zahtevam nasproti stavil baron Apfaltrern naglasujoč, koliko je dežela uže do sedaj storila v tem oziru. V razpravo segel je tudi gospod deželni predsednik.

Poročevalec prišel je naravno v nasprotje z baronom Apfaltrernom, pa si je prizadeval stvar tako sukati, da so načelu vse stranke soglasne, akoravno je bilo v načelih največje nasprotje.

Konečno so se sprejeli predlogi finančnega odseka nespremenjeni v ta namen, da deželni odbor v smislu razširjenja norišnice na Studencu stavi v prihodnjem zasedanji svoje predloge.

Naši dopisi.

Trzin 10. pros. — Danes ob 8. uri so imeli g. župnik mengiški tukaj sv. mašo, potem so pa blagoslovili novo šolo, ki je bila primerno ozaljšana. Slavnosti so se vdeležili gosp. c. kr. okrajni glavar iz Kamnika, c. kr. šolski nadzornik, blagorodni baron Lichtenberg, gg. učitelji iz Mengša, Kamnika, Doba, Ihana, Goričice, iz Črnuč ter mnogo domačega občinstva in otrok. Po blagoslovu spregovorili so gospod župnik otrokom in starišem, na kar je gosp. c. kr. okrajni glavar v krepki besedi priporočal šolo starišem in orrokom. Za gosp. glavarjem poprijel je besedo c. kr. okrajni šolski nadzornik, za tem pa gosp. učitelj iz Doba.

Gospod nadučitelj mengiški poslovil se je pri učencih ter jih je izročil novemu gosp. učitelju Luki Blejcu, tukajšnjemu rojaku, ki je otroke s primernim nagovorom sprejel. — Naposled se je gosp. župan in predsednik krajnega šolskega sveta vsem pričujočim zahvalil, na kar so gospodje učitelji z učenci cesarsko himno zapeli.

Na to povabi blagor. baron Lichtenberg vse gospode in zastop občine k Narobetu na okrepčanje, kjer se je čulo več primernih napitnic.

Ob tej priliki naj izrečem čast. gosp. Martinu Narobetu, župniku v Zapogah, za znameniti prvi dar, kakor tudi blagor. gosp. baronu Lichtenbergu, veleposestniku v Habachu in deželnemu poslancu za razna darila, podpore in vnemo za šolo, javno prisrčno zahvalo. J. Ložar.

Iz Ljubljane. — **Pregledovanje srednjih šol na Kranjskem.** Po naročilu naučnega ministra Gauča prišel je minist. svetovalec Wolf v Ljubljano in je obiskoval tukajšnje srednje šole. Kakor je prav, da se ministerstvo prepričava o stanji naših šol — bodisi po komur koli — imamo vendar malo nade, da bi človek, ki ne razume slovenščine, zmožen bil, poduk v slovenskih razredih prav ocenjevati. — Ako se ministerijalni svetovalec hoče samo prepričati o poučevanji v nemščini, bo to uže zadel. — Sicer bodemo pa kmalu čuli, kako sodi Gauč o naših slovenskih srednjih šolah.

— **Deželni zbor kranjski** zboroval je včeraj in tako tudi danes. Včeraj napravila je največ vriša razprava o prošnji cestnega odbora ribniškega, pri kateri je posebno poslanec Pakiž prošnjo tako zagovarjal, da si je z nekaterimi izreki zaslužil pohvalo zborniške desnice, ne da bi bil njegov predlog imel zaželjen vspeh.

V današnji (XIII.) seji deželnega zbora dovolila se je za preložitev ceste med Mokronogom in Laknicami 1500 gold. deželne podpore, za vrejenje vodá v Račinski dolini 1000 gold., za preložitev okrajne ceste skoz Grad pri Blejskem jezeru 1500 gold., ribarskemu društvu, ako izkaže vspešno delovanje po deželnem odboru 50 gold., konservatoristu Hubadu 10 gold. Točka 8. in 9. o deželni in občinski nakladi na žganje oziroma pivo preložite se na prihodnjo sejo. Dalje dovoli se za geoplastični zemljevid Gorenjske fotografu blejskemu 200 gold. Zakon o ribštvu, ki še nima slovenskega teksta, vrne se deželnemu odboru. Priloge k točki 12. dnevnega reda še niste gotovi in zato se ta predmet odloži za prihodnjo sejo. Občini vipavski privoli se vklub ugovora desnice naklada 2 gold. na hektoliter pive. — Dalje poroča se še o nekterih predlogih gospodarskega od-

seka, ki niso bili na dnevnem redu. Konečno izvoli se za dež. odborniškega namestnika dr. vit. Bleiweis.

Prihodnja seja je v petek. Vse kaže, da ne bo mogoče še v tem tednu dokončati vsa deželnozborska dela, da bode še v prihodnjem tednu nekaj sej.

†

France Erjavec,

c. kr. profesor, pisatelj slovenski in rodoljub,

izdihnil je dne 13. januarija, koj po polunoči, nagloma še le 52 let star, svojo blago dušo. Zapustivši razun potrte rodbine svoje žalujoč ves narod slovenski, čegar spretni, marljivi in po pravici najpriljubljenejši pisatelj je bil.

Erjavec bil je rojen dne 9. septembra leta 1834. v Ljubljani, kjer je dovršil ljudske in srednje šole. V jeseni leta 1855. podal se je na vseučilišče dunajsko, kjer je poleg predmetov svojega prihodnjega poklica nadaljeval skupno s svojimi sošolci Mandelc, Stritar, Tušek in Zarnik uže na gimnaziji ljubljanski pričete vaje v spisovanji slovenskih spisov, katerih so se vdeleževali tudi S. Jenko, Mencinger in več druzih vseučiliščnikov. Po dovršenih študijah vstopil je za šolsko leto 1859/60 v Terezijanišče kot prefekt, v jeseni leta 1860. pa je bil imenovan na realki zagrebški za profesorja, kjer je ostal do leta 1871. in se to leto preseli kot profesor v Gorico. Leta 1875. imenovan je bil sicer za vseučiliščnega profesorja v Zagreb, pa te službe ni sprejel. — Pisateljsko delovanje Erjavčevo je priznano slovenskemu rodu in odveč bi bilo o tem govoriti obširneje. Eden najbolj delavnih in spretnih pisateljev bil je pri vsih naših zavodih, ki imajo namen, izobraževati s spisi naš narod, zato ga nahajamo v prvi vrsti pisateljev Matice slovenske, Mohorjevega društva, v skoraj vseh domačih časnikih kot sodelovalca, pa tudi kot izglednega pisatelja leposlovnih in pa naravoslovskih spisov, ker je bilo naravoslovje poglavitna stroka njegovega poklica. Njegove zbirke „Iz popotne torbe“ so neprecenljive za naše slovstvo, kakor so na drugi strani njegovi različni naravoslovski spisi izgledno ljubko spisani. Njegovo živalstvo je po pravici v vsaki slovenski rodbini ena najpriljubljenejših knjig.

Pred letom zgubil je pokojni edinega svojega sina, sedaj pa odšel je sam prerano za ves narod, med katerim pa mu zagotovijo spisi njegovi neminljivost. Lahka mu bodi zemlja!

— **O zadnjih trenutkih umrlega Fr. Erjavca** piše „Soča“ z dne 14. t. m., da je bil 12. januarija zvečer nenavadno vesel. Ob pol 11. uri šel je k počitku. Okolo 11. začel je pokašljevati; soproga je skušala pomagati z navadnimi sredstvi. A to ni pomagalo; pljuča so jela odpovedovati; bolnik vstane, diha z veliko težavo ter hodi po sobi in se napenja, kakor bi hotel pljuniti ali izčistiti si pljuča; a druzega ni prišlo iz njega razen okrvavljene sline ali prav pičle žleme. To je trpelo do četrt ure čez polunoči, ko je začel lezti k tlam v naročji soproge in soseda dr. Gregorčiča. Ko je bil še na nogah, došel je njegov svak Franjo Ferfila, kateremu je bolnik rekel, da je pri konci, kakor je tudi prej dr. Gregorčiču omenil, da gre k Milutinu (pred leti umrlemu sinu). Odkar se je sklenil k tlom, ni več govoril, a živel je še nad četrt ure. Prišedši dr. Lisjak skušal je ohraniti iskrico življenja vsaj še nekaj časa v bolniku; ali čez četrt ure naznani, da blago srce je jenjalo bíti. Med tem došli so hišni gospodarji in dr. Grešić, ki so vsi obžalovali zgubo blagega moža. Dr. Gregorčič opravil je v duhovskem oziru, kar je bilo v takih okoliščinah mogoče.

— **„Priče Božjega bitja“** izšle so ravnokar v II. zvezku, ki ga je potrdilo visokočastito knezoškofijstvo ljubljansko. Ker je vsebina času res jako primerna in pripravna za pouk in zabavo v dolzih zimskih večerih, priporočamo jo vsim našim častitim naročnikom. Cena zvezku je 25 kr., s pošte 5 kr. več ter je dobiti pri založniku Dragotinu Hribarju, pri Blazniku in v Katoliški bukvarni.

— **Velikanska tatvina.** Ljubljana se še ne spominja tako velikanske tatvine, kakoršna se je izvršila minuli ponedeljek zvečer med gledališko predstavo v stanovanji vdove pl. Gariboldijeve rojene Tonello. Gospa Katarina Gariboldi vzela si je zadnje dni novega strežaja z imenom Abraham Diamant, kateri se je v Ljubljano prišedši izdal za urarja. — Pa začetkom tukaj ni imel posebne sreče; z Reke sledil mu je namreč telegram do ljubljanskega magistrata, naj Abrahama prime, ker je na sumu, da je tam vkradel 24 ur. Vsled tega telegrama dejal je magistrat Abrahama v zapor, našli so pri njem urarsko orodje, iskali so po urah, pa brez vspeha, po trodnevnem zaporu oddali so ga, ker se je oglasil bolnega, v bolnišnico, in na poti tje rekel je tat stražniku, da v bolnici ne bode ostal, ker vstopi v službo pri gospej Gariboldijevi.

Res je to storil, pa službovanje svoje porabil je v to, najprej pozvedeti, kje spravlja gospá Gariboldijeva svoj denar in pa dragocenosti svoje in si jih po tem pri prvi priliki prilastiti. Porabil je v izvršitev tatvine priliko, ko je v ponedeljek večer gospodinja njegova odšla v gledališče. — Ko se gospá po končani predstavi vrne domu, ugleda na mizi odprto omarico, v kateri je imela spravljeno svojo gotovino, dragocenosti in druge vrednostne reči, pogreša se obligacij, dragocenosti in gotovine skupaj približno

50.000 gold., pogrešala pa je ob enem tudi svojega novega strežaja Abrahama. — Takoj se je tatvina naznanila policiji, tudi hišno osobje letalo je okoli zaslediti hudodelnika in res prišla mu je na sled na kolodvoru južne železnice, ko se je hotel odpeljati s svojim plenom proti Trstu. — Pa zapazivši sledečega mu domačega hlapca, popihal jo je na drugi strani železniškega (mešanega) vlaka proti sv. Krištofu. — Do sedaj še nimamo poročila, je li imelo zasledovanje povoljen vspeh.

Pred sklepom lista se nam poroča, da so tatu Abrahama Diamanta minulo noč na postaji pragarski prijeli in pri njem dobili tudi vse vkradene reči. Abraham podal se je v ponedeljek večer z južnega kolodvora brzčas po dunajski cesti v Domžale, se je poskrival un stran Save, včeraj popoludne pa je prišel v Zagorje, se odpeljal s poštnim vlakom proti Dunaju. Na Zidanem Mostu ga je žandarm prijel in zahteval, naj se izkaže. Abraham mu dá vizitnico nekega profesorja v Trstu, in ko je med tem vlak odhajal, ga je žandarm spustil, toda kmalu je telegrafiral v Celje, naj ga primejo. Pa na celjski postaji se to ni zgodilo, temveč je žandarmu došel zanikavni odgovor. — Še le vsled druzega telegrama na Pragarsko postajo, ga je tamošnja žandarmerijska postaja prijela in takoj odvedla nazaj v Ljubljano. — Sinoči ob 10. uri je ljubljanski magistrat uže imel telegrafično naznanilo, da so Diamanta prijeli in pri njem dobili vse vkradeno. Med tem došla je tudi že z Dunaja fotografija Diamantova s kratko, pa pomenljivo opazko, da je Diamant, ki je krog 30 let star, jako nevaren tat, ki je uže mnogokrat vlomil. — Danes bo Abraham uže na ljubljanskem Žabjeku preiskovalnemu sodniku se imel odgovarjati.

— **Dvoboj.** V mestu ljubljanskem pripoveduje se, da sta imela minulo „nedeljo" dva častnika domačega polka št. 17 baron Khunovega dvoboj, pri katerem je bil stotnik S. — domačin — na glavi teško ranjen. Boril se je z nadporočnikom L. s sabljo in povod dvoboju bilo je neko očitanje stotnikovo proti nadporočniku. Stotnik Sirnik je najbližji sorodnik tež. s tež. poslancu dr. Josip Poklukarju.

Novičar iz domačih in tujih dežel.

Z Dunaja. — Državni zbor je tedaj z Najvišim ročnim pisanjem v nadaljevanji zborovanja sklican na 28. dan januarija. Predsednik dr. Smolka razposlal je uže pred nekaj dnevi vabilo k tej seji in je na dnevni red postavil zgolj prva branja.

Vprašanje, ali se ohrani mir ali ne, še nikakor ni rešeno, Bismarkov govor v nemškem državnem zboru se je sicer hvalil in deloma celó slavil v naših poluradnih glasilih, ali vse drugače sodi o tem vprašanji borsa. Izrekoma zadnje dni padajo državne obligacije grozovito. Naše enotno državno posojilo „Notenrente" veljalo je še 4. januarija 83·20, padlo je dne 10. januarija na **82·65**, dne 13. na **81·80**, dne 15. na **81.70**, dne 17. januarija celó na **80·20**, tedaj zgubi posestnik rente v 14 zadnjih dneh pri vsakem tisučaku celih **30** gold.

To priča, da se oni krogi, ki so najbolj občutljivi za vprašanje miru, vojske bojé, in to po pravici iznemirja vse drugo prebivalstvo.

Razgovori z Romunsko zarad ponovljenja trgovinske pogodbe so nekako obtičali, kar je po vsem naravno. Ker so rešiti nasprotna si vprašanja nasprotni interesi; pa podučeni krogi trdijo, da je dokonečni sklep pogodbe zagotovljen.

Gorica. — Povodom interpelacija dr. Rojca poprijel se je deželni glavar grof Coronini čisto novega načela, katerega sicer še nismo našli v našem parlamentarnem življenji s tem, da mu je zabranil interpelacijo čitati do konca; nobeden poslancev se tu ni potegnil za prosto besedo, in doživeti znamo, da se v Gorici celó opravilni red premeni tako, da bo prepovedana vsaka kritika o delovanji deželnega odbora.

Štajersko. — Dve dogodbi dale ste v štajerskem deželnem zboru povod k hudi praski med velikonemško večino in pa slovenskimi poslanci. Da bi se Nemcem v Češki pritrkavalo v njihovih neutemeljenih tožbah zoper sedanjo vlado, spravil je zloznani poslanec Ausserer, ki v Trstu kot profesor ni pustil ravno častnega spomina, potom posebnega predloga v zbornico naredbo pravosodnega ministerstva do višje sodnije v Pragi septembra meseca preteklega leta. — Pri vtemeljevanji sklicaval se je Ausserer posebno na to, da so Nemci en rod, naj bivajo, kjerkoli in da je krivico prizadeto mu kjerkoli braniti povsod, dalje pa je sklicaje se na predlog Schmerlingov v gosposki zbornici udrihal po vladi na vse kriplje.

Namestnik baron Kübeck bil je pri vsi tej dogodbi — gluh. Oglasil se je v imenu Slovencev poslanec M. Vošnjak ter zavrnil udrihanje Ausserjevo se ve da dostavljajoč, da nima v navzočosti c. kr. namestnika uže celó nikakoršnega poklica, braniti vlado. — Večina oddala je ta predlog posebnemu odseku peterih udov, v katerega je izbran tudi knez Lichtenstein in pa M. Vošnjak.

Druga še hujša praska med zastopniki Slovencev in pa Nemcev nastala je pri predlogu šolskega odseka, ki se glasí: „Naznanilo, da je deželni odbor pri izvajanji deželnozborskega sklepa z dne 13. januarija 1886. leta gledé odločneje gojitve nemškega jezika na vseh šolah na Štajerskem pri deželnem šolskem svetu našel najkrepkejšo podporo, jemlje se z veseljem na znanje in deželnemu odboru se naroča, da se sporazume z vlado o tem, da se nadaljna gojitev nemščine na vseh ljudskih šolah na Štajerskem temeljito čuva.

Deželni odbor ima poročati o izvajanji tega sklepa, kakor tudi o nadzorovanji.“ — V imenu slovenskih poslancev izjavil je dr. Dominkuš, da se posvetovanj o teh predlogih ne bodo vdeleževali, temveč zapustili zbornici, ker iz teh predlogov in iz dosedanjega ravnanja večine vidi se namen, ponemčevati slovensko Štajersko. — Po tej izjavi odšli so slovenski poslanci iz zbornice. — Namestnik Kübeck skušal je dokazati, da se Slovencem ne godi krivica. — Pri glasovanji bili so sprejeti vsi predlogi in so za-nje glasovali tudi Nemci konservativci, kar bo gotovo slabo vplivalo na daljno razmero med tema strankama.

Nemška. — Minuli petek dne 14. januarija odločila se je pomenljiva politična borba med Bismarkom in nemškim državnim zborom po tridnevni hudi bítki zoper kneza Birmarka. — Bismarkova opozicija vpeljala je vso važno borbo z hvalevredno spretnostjo, tako, da se je moralo glasovati o predlogu Stauffenbergovem, ki je predlagal, naj se konečni obrok, do katerega se za sedaj dovoli število vojne v mirnih časih z 468.409 vojaki „do 31. dne marca 1890 namesto po zahtevanju vladinem do 31. dne marca **1894**. leta“, tedaj za tri leta mesto za sedem let. Pri glasovanji po imenih sprejet je bil predlog Stauffenbergov z 186 glasovi proti 154, tedaj z večino 32 glasov, enako tudi po tem ves §. 1. s to spremembo.

Ko je potem hotel predsednik zbornice prestopiti k §. 2., oglasi se knez Bismark k besedi, da zbornici naznani cesarjevo naznanilo. — Zbornica se vzdigne in knez Bismark prebere cesarjevo naznanilo, da je zbornica razpuščena.

Vsem glasujočim bilo je prej znano, da po izidu prvega glasovanja gotovo sledi razpust zbornice, zato so se poslanci takoj po glasovanji poslavljali drug od druzega.

Druga cesarjeva naredba določuje nove volitve za 21. dan februarija.

Razprava, o kateri smo uže v zadnjih „Novicah“ omenili prvi Bismarkov govor, je bila enako zanimiva gledé tega, da je pokazala prav živo podobo malo ugodnih političnih razmer v „zedinjeni“ Nemški, enako pa tudi dobro osvetila sedanji splošni položaj evropejski. — Gledé razmere Nemške proti Avstriji in Ruski izrekel se je Bismark tako-le: Težava naloge ni v tem naš mir z Avstrijo in Rusko ohraniti, temveč mir Avstrijo in Rusko. Tam je stvar drugača. So v resnici tekmejoči in med seboj nasprotni interesi, kateri tema obema našima prijateljema vzdržavanje miru med seboj obteževa bolje, kakor pa je za nas obema nasproti moč. Naša naloga je, te težave po moči poravnati, v obeh kabinetih biti zagovornik miru nasproti razburjenosti časniške in parlamentariške vrste. Teh razburjenosti mi ni treba bolj natanko zaznamovati. Časništvo obeh dežel in parlamentarizem one so bistvo nasprotovanja in težav, s katerimi nam je računati pri našem prizadevanji premagati jih in biti zagovornik miru pri obeh kabinetih. Pri tem smo v nevarnosti, da nas v Avstriji še bolj pa na Ogerskem značijo „ruske“, na Ruskem pa smatrajo za „avstrijske“. To moramo uže potrpeti, in ako se nam posreči, ohraniti mir doma in mir v Evropi, to tudi radi potrpimo“.

Zanimiv je tudi odgovor Bismarkov na govor vodje katoliškega središča Windhorsta, ki je zagovarjal bistvo predloga Stauffenbergovega za trileto veljavo postave, temu je Bismark odgovoril: Jaz zahtevam sedem let, zato, ker mislim, da takrat ne bom več živel, čez tri leta pa še. Jeli bo živel poslanec Windhorst, ki je približno moje starosti, toliko časa, tega ne vem, pa želim mu, da bi živel še deset let. Zdi se mi pa, da se bodo laglje porazumeli med seboj, kedar mene in njega ne bo več tukaj“.

Kako malo je Bismark navzet parlamentarnega duha, kaže njegovo pretenje v prvem govoru te razprave nasproti poslancem ljudstva s tem, da je rekel: treba bo predložiti postavo, po kateri se imajo kaznovati poslanci, ki s svojim glasovanjem domovino spravijo v nevarnost! — Pa, kakor rečeno, Bismark z žuganjem ni ničesar opravil, ali bo opravil kaj z novimi volitvami, videli bodemo o sv. Matiju.

Laška. — Grof Nobilant izrekel je deputaciji, da se mora tamošnja vlada odločiti, da podaljša sedanji bolgarski nevaren položaj ali pa na podlagi pogodeb išče poravnavo z Rusko; svetovati noče deputaciji ničesar, da se mu ne poreče, da se vtika v to vprašanje.

Današnjemu listu je pridejana priloga: „Vzorni načrt kipelne in vinske kleti.“

Žitna cena

v Ljubljani 15. januarija 1887.

Hektoliter: pšenice domače 6 gld. 99 kr. — banaške 8 gld. — kr. — turšice 4 gld. 87 kr. — soršice 6 gold. 90 kr. — rži 4 gld. 87 kr. — ječmena 4 gld. 22 kr. — prosa 4 gld. 38 kr. — ajde 3 gld. 90 kr. — ovsa 2 gold. 92 kr. — Krompir 2 gold. 82 kr. 100 kilogramov.

V Kranji 17. januarija.

Hektoliter: Pšenica 6 gld. 82 kr. — Rrž 5 gld. 20 kr. — Oves 3 gld. 25 kr. — Turšica 5 gld. 52 kr. — Ječmen 4 gld. 55 kr. — Ajda 4 gld. 55 kr. — Slama 100 kilogr. 1 gld. 70 kr. — Seno 2 gld. 10 kr. — Špeh 1 kilogr. 50 kr.

Odgovorni vrednik: Gustav Pirc. — Tisk in založba: J. Blaznikovi nasledniki v Ljubljani.

Potrebno delo in materijal pri zidanji vzorne in vinske kleti po pridejanem načrtu.

Izkopavanje zemlje.

Skupno izkopavanje zemlje	852 kubič. metrov.

To delo zahteva 188 delavskih dnin.

Zidarsko delo.

Temeljni zid	37 kubič. metrov
Klet	69 „ „
Kletni obok	42 „ „
Pritlično zidovje in podstrešje	108 „ „
Tlak iz opeke	163 kvadr. „
Podstrešni tlak	94 „ „

Ta dela zahtevajo 231 zidarskih- in 338 delavskih dnin, razun tega pa materijala:

Opeke za zid	57.000 kosov
Opeke za tlak	1.600 „
Somljenega kamenja	95 kubič. metrov
Vgašenega apna	13 „ „
Cementa	16.200 kilogramov
Peska	86 kubič. metrov.

Tesarsko delo.

Strešni stol	133 kvadr. metrov
Oboj ob strani	41 „ „

Tesarska dela zahtevajo 38 tesarskih- in 8 delavskih dnin, razun tega pa materijala:

Lesà za streho	120 metrov (18/24 c/m)
„ „ „	226 „ (16/20 c/m)
Tramov za pód	152 „ (32 c/m širok)
Lat	840 „

Delo za pokritje strehe.

Streha z opeko	168 kvadr. metrov.

To delo zahteva 10 dnin krovcev in 7 delavskih dnin, razun tega pa materijala:

Strešne opeke	4.550 kosov
Vgašenega apna	½ kubič. metra
Peska	1 „ „

Razna dela tesarska, kleparska, ključavničarska, steklarska, barvarska i. t. d.

3 vrata na dva stežaja,
2 okni,
18 (mecesnovih) stopnjic po 2·8 m/ dolgih,
3 ploščevinasta okna na strehi,
12½ metrov žlebu,
4½ „ cevi k temu žlebu,
6 „ lončenih cevi, 25 c/m debelih,
1 železna peč.

Vzorni načrt kipelne in vinske kleti.

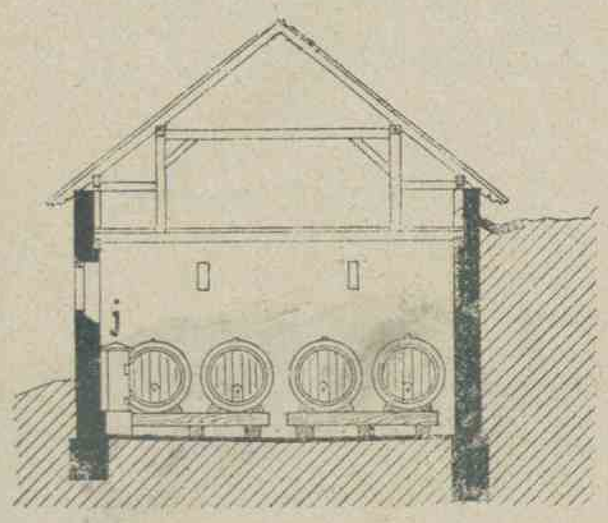

Podoba I. Presek *a—b*.

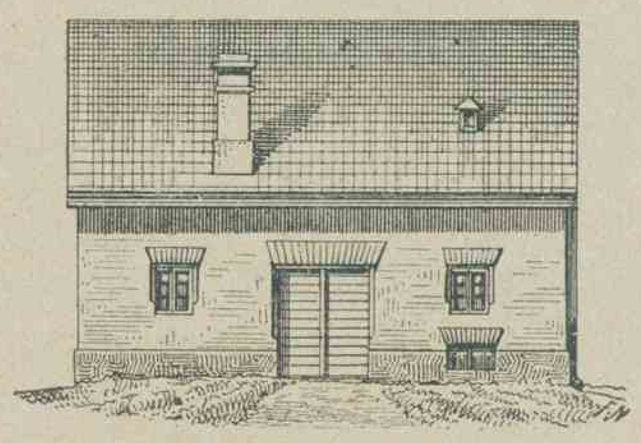

Podoba II. Čelo.

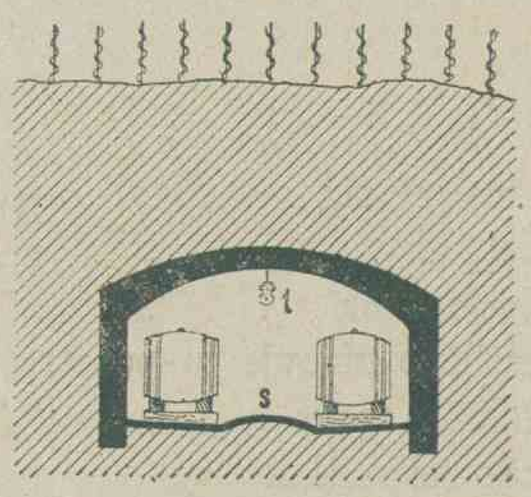

Podoba III. Presek *e—f*.

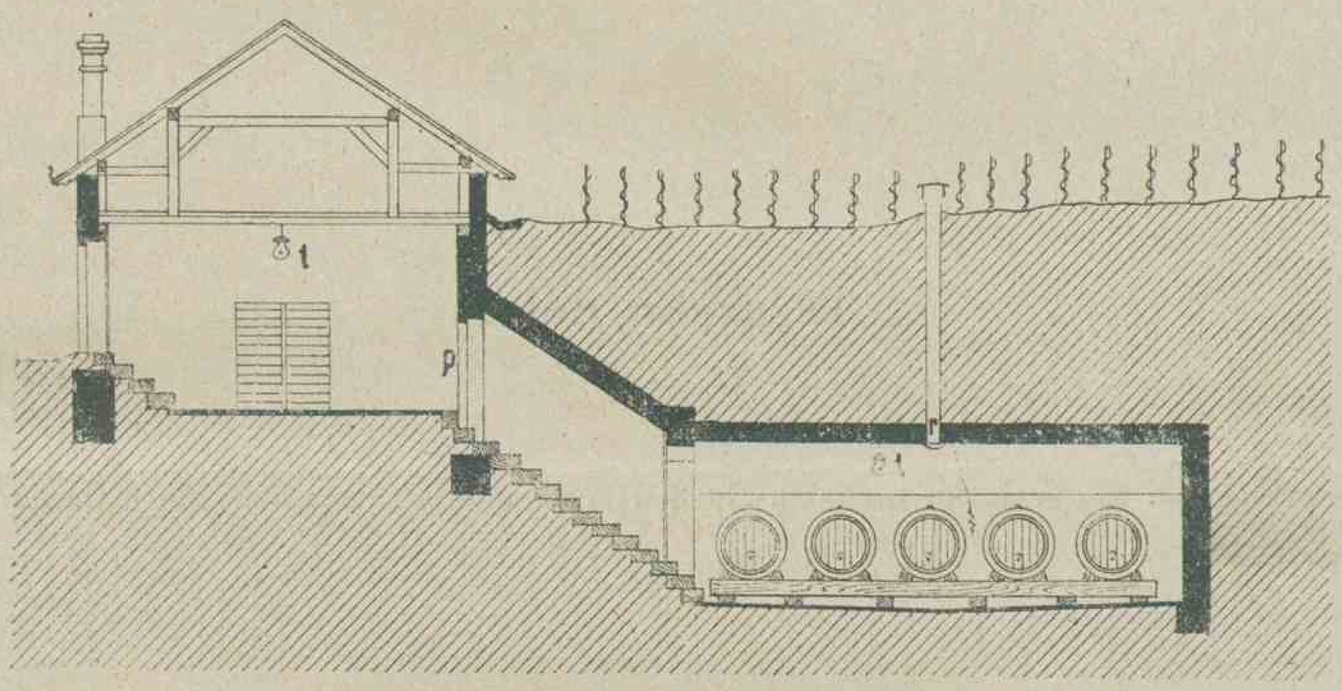

Podoba IV. Presek *c—d*.

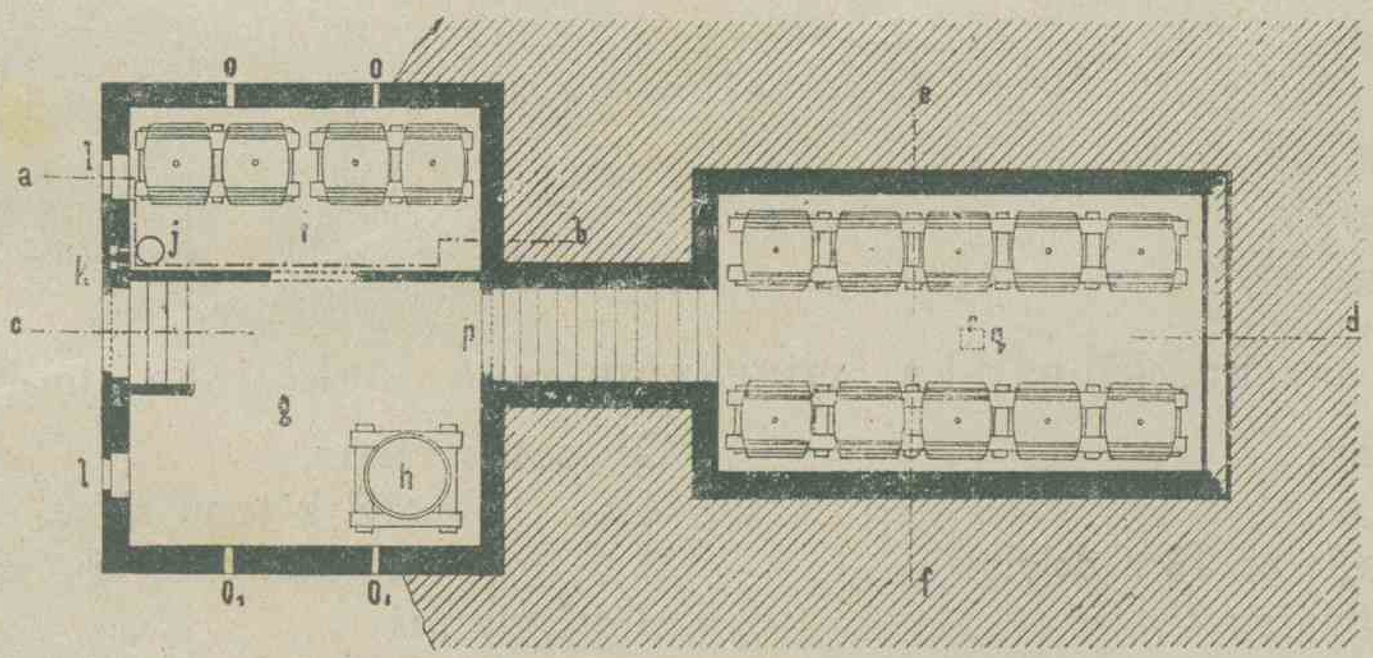

Podoba V. Temeljni načrt.

Merilo 1 : 300.

Sestavil J. Jablanczy. — Risal in aut. C. A. Romstofer.